

Utvärdering av det finska teckenspråkets status enligt Unescos kriterier – behandling av ärendet i Teckenspråksnämnden under åren 2015–2023

[det 59:e mötet 14.12.2015](#)

§ 10 UNESCOs Atlas of the World's Languages in Danger gällande finskt teckenspråk

Det finlandssvenska teckenspråket definieras på UNESCOs *Atlas of the World's Languages in Danger* -listan som *extremely endangered language (level 2)*. Nämnden började fundera om det för finska teckenspråkets del också kunde fyllas UNESCO:s enkät för kartläggning av språkets utsatthet. Sekreterarna förfrågar Dövas Förbunds syn på det bästa sättet att gå vidare med detta.

[det 60:e mötet 31.3.2016](#)

§ 7 UNESCOs Atlas of the World's Languages in Danger gällande finskt teckenspråk

Nämnden diskuterade, om det är meningsfullt att söka en klassificering för språket utsatthet enligt UNESCOs kriterier för hotade språk för finskt teckenspråk. Sekreteraren tog upp ärendet med Dövas Förbund, som anser att språkgemenskapen borde få svara på frågan på något sätt. Som första steg kunde saken tas upp i förbundets styrelsemöte.

Nämnden konstaterade, att man först borde ta reda på klassificeringens möjliga påverkan och meddela dem till språkgemenskapen, innan beslut över ansökningen görs.

Beslut 2: Nämnden beslöt att bjuda in styrelseordföranden från Dövas Förbund till nämndens kommande möte. Sekreterarna samlar ihop ett informationspaket, som språkgemenskapen kan bekanta sig med och ge sin åsikt om ansökningen.

[det 61:a mötet 13.6.2016](#)

§ 10 Övriga ärenden

- a) Unescos Atlas of the World's Languages in Danger, klassificering av finskt teckenspråk.

Beslut 3: Nämnden bjuder in styrelseordföranden för Finlands Dövas Förbund till nämndens första höstmöte för att diskutera ärendet. Därefter kan ordföranden ta upp ärendet med Finlands Dövas Förbunds styrelse.

[det 62:a mötet 13.12.2016](#)

§ 8 Unesco:s Atlas of the World's Languages in Danger – finskt teckenspråk

Jaana Aaltonen, ordförande för Finlands Dövas Förbunds (FDF) styrelse, var inbjuden till Teckenspråksnämndens möte (se § 7 mötet 31.3.2016) för att behandla ärendet. Mötestiden passade dock inte Aaltonen och hon bjöd i sin tur in Teckenspråksnämnden till FDF:s styrelsemöte för att presentera ärendet. Styrelsens följande möte hålls i Tammerfors 5.3.2017.

Beslut 2

Vi beslöt att be FDF:s styrelse behandla Unesco-ärendet på sitt möte i mars. Språknämndens sekreterare skriver en presentationstext med kortfattad bakgrundsinformation om ärendet på svenska och finska. Utöver detta gör en arbetsgrupp inom nämnden (Juhana, Jarkko, Janne; Elina som suppleant) ett tecknat sammandrag som styrelsen kan se på mötet.

[det 64:e mötet 5.6.2017](#)

§ 6 Unescos Atlas of the World's Languages in Danger, klassificering av finskt teckenspråk

Språknämnden bekantade sig i frågan om det finska teckenspråket kan anses hotat, med ledning av och i diskussion med två sakkunniga gäster; Päivi Rainò och Markku Jokinen. Päivi Rainò höll en informativ presentation om antalet teckenspråkiga döva i Finland från gemenskapens uppkomst till dags dato. Hon redogjorde också grundligt för vilka metoder som använts till att räkna eller avgöra antalet teckenspråkiga under olika skeden.

För tillfället saknas det exakta antalet finska teckenspråkiga. Dock vet vi att den yngsta generationen är klart mindre än de föregående. Förutom det vet vi, att på grund av bland annat cochleaimplantat-operationer och att de flesta döva går integrerade i närskolan, förmedlas inte teckenspråket på samma sätt som förut till den yngsta generationen. I alla hem används inte teckenspråk vid sidan om talspråk (i en del används stödtecken) och eventuellt är det enda stödet i skolorna en tolk eller handledare med teckenspråk som främmande språk. Med tanke på dessa omständigheter tyckte samtliga närvarande att finska teckenspråkets läge förändrats till alltmer hotat under de senaste 10–15 åren, och att det på grund av dessa orsaker finns anledning att skriva en ansökan för att komma med på Unescos lista över hotade språk.

Flera aktörer kan skriva en ansökan skilt eller tillsammans. Juhana Salonen tar reda på om Jyväskylän universitet också kunde delta i att skriva en ansökan.

Dessutom berättade Janne Kankkonen att han frågat en österrikisk döv vän hur österrikiska teckenspråkets registrering på Unescos lista över hotade språk eventuellt påverkat språkets läge i praktiken. Hans vän svarade att enligt hans uppfattning hade registreringen på listan hittills haft varken en positiv eller negativ inverkan, men att det inom språkgemenskapen hade uppstått en livlig diskussion om språkets situation.

Beslut 1. Det beslöts att språknämndens följande möte ska hållas dagen innan Finlands Dövas Förbunds styrelsemöte. Då skulle det vara möjligt att ordna ett gemensamt möte för språknämnden och styrelsen för att ännu tillsammans behandla motiveringarna till att skriva en Unesco-ansökan.

[det 65:e mötet 22.9.2017](#)

§ 11 ”Unescos Atlas of the World’s Languages in Danger” och finskt teckenspråk

Den senare delen av mötet hölls tillsammans med Finlands Dövas Förbunds styrelse och ledningsgrupp. Det diskuterades om till vilken grad hotat det finska teckenspråket är och om det ska ansökas om en klassificering av utrotningshotbarheten från Unesco. Detta möte arrangerades för att språknämnden hade bett Finlands Dövas Förbunds styrelse om ställningstagande i att framskrida med frågan. Ordförande Janne Kankkonen och sekreterare Leena Savolainen inledde med en presentation över det finska teckenspråkets situation. Därpå diskuterades situationen och ansökan om klassificeringen livligt.

Finlands Dövas Förbunds styrelse behandlade ärendet i sitt eget möte följande dag.¹

[det 66:e mötet 3.4.2018](#)

§ 8 Övriga ärenden

d) Finlands Dövas Förbund har grundat en arbetsgrupp för att koordinera en ansökan om att registrera finskt teckenspråk på Unescos lista över hotade språk. Juhana Salonen och Leena Savolainen deltar i gruppen. Ämnet diskuteras åter under följande möte i maj.

¹ Finlands Dövas förbunds styrelse beslöt under sitt möte 23.9.2017 att rekommendera en ansökan om Unescos klassificering av utrotningshotarheten för finskt teckenspråk.

[det 67:e mötet 14.5.2018](#)

§ 6 Registrering av finskt teckenspråk på Unescos lista av hotade språk – förberedande arbete

Finlands Dövas Förbund har grundat en Unesco-arbetsgrupp. Medlemmarna Kaisa Alanne, Juhana Salonen och Leena Savolainen har haft ett konstituerande möte där de beslöt att Pirkko Selin-Grönlund koordinerar arbetet för Finlands Dövas Förbunds intressebevaknings del. Målsättningen med arbetet är att en ansökan blir färdig under våren 2019. Det konkreta arbetet inleds efter sommarens semestrar.

§ 8 Genomgång av treårsplanen och hälsningar till följande treårsperiod

Det föreslogs att språknämndens nya medlemmar introduceras i arbetet innan språknämndens första möte. Ordföranden och sekreteraren kan stå för introduktionen.

Det konstaterades att det har varit rätt många frånvaron och under pågående treårsperiod och dessutom har två medlemmar avgått från språknämnden. Denna resursbrist har delvis påverkat språknämndens förmåga att bereda och hantera ämnen. Till exempel temat ”främjandet av språkmedvetenheten bland gemenskapen” som ansetts ha märkbar betydelse har behandlats men tiden har inte räckt till att föra det vidare i praktiken. Å andra sidan fick språknämnden en positiv utgång i det krävande arbetet att utreda om det i Finland lönar sig att skicka en ansökan till Unesco om en bedömning på om det finska teckenspråket är hotat. Arbetet med en ansökan påbörjas under hösten 2018. Bland de större kraftanstängningarna kan också nämnas deltagandet i seminariet ”Språkglädje” som Institutet för de inhemska språken arrangerade, samt det att Teckenspråkiga biblioteket producerade programmet ”Miten viitotaan nektariini?” för att fira att språknämnden fyllde 20 år under 2017:

<http://www.viittomakielinenkirjasto.fi/fi/miten-viitotaan-nektariini#.WrpmkdNuYWo>

Hälsningar till språknämndens följande treårsperiod:

- Behåll temat ”främjandet av språkmedvetenheten bland gemenskapen” på arbetslistan
- Delta i arbetet med att utforma en ansökan till Unesco om en klassificering av det finska teckenspråkets status.

Skapa en ny aktivare diskussion på den slutna Facebook-sidan för språknämndens medlemmar och befrämja språknämndens målsättningar via den.

[det 68:e mötet 3.10.2018](#)

§ 6 UNESCO Survey of World Languages – ansökan

Arbetet med att fylla i en ansökan för att fastställa finska teckenspråkets ställning som ett hotat språk har påbörjats. Den ursprungliga målsättningen var i februari 2019, men Finlands Dövas Förbund fick överraskande besked (11.9.2018) om att Unesco nyligen påbörjat en världsomfattande kartläggning: UNESCO Survey of World Languages <http://uis.unesco.org/en/news/unesco-survey-world-languages-launched> och att även en klassificering av teckenspråk ska ansökas inom ramen för samma kartläggning. När det gäller teckenspråk, ska en för teckenspråk anpassat formulär användas. När Dövas Förbund var i kontakt med Unesco, framkom att de som bearbetar det nya formuläret inte alls var medvetna om att det sedan 2011 finns en för teckenspråk anpassat formulär med vilket 15 teckenspråk redan fått en klassificering. Den versionen är utarbetad i samarbete med Unesco i Storbritannien på UCLan https://www.uclan.ac.uk/research/explore/projects/sign_languages_in_unesco_atlas_of_world_languages_in_danger.php

I jämförelse med UCLan-versionen är den nya versionen enklare och tar knappt i beaktande de speciella drag som har att göra med anammande och utnyttjande av teckenspråken. Dessutom är en del av frågorna motstridiga; till exempel den enda frågan som berör antalet språkanvändare, beräknas enbart antalet döva språkanvändare och inte alls teckenspråkiga coda-personer. Samtliga svar kan kommenteras och såtillvida är det möjligt att påpeka problemen med frågorna.

Den pågående världsomfattande kartläggningen borde ha besvarats innan 5.10.2018, men Dövas Förbund har förhandlat en månad extra tid.

Specialsakkunniga Pirkko Selin-Grönlund från Finlands Dövas Förbund besökte språknämndens möte. Hon ansvarar för att fylla i ansökan i praktiken. Hon har bearbetat formuläret till en Google Docs -fil vars innehåll språknämndens medlemmar kan komma åt att kommentera. Formuläret är på engelska och kommer inte att översättas till finska eller svenska på grund av den tajta tidtabellen.

Under mötet diskuterades de mest centrala och svårbesvarade frågorna i formuläret. Alla synpunkter dokumenterades och de kommer att tas i beaktande då formuläret fylls i.

[det 69:e mötet 27.11.2018](#)

§ 6 UNESCO Survey of World Languages – rapport

Språknämnden gav sina sista kommentarer på innehållet i den fem före färdiga rapporten som gjorts för Unesco om finska teckenspråkets ställning. Pirkko Selin-Grönlund, specialsakkunnig på Finlands Dövas Förbund och sekreteraren för Språknämnden för finländska teckenspråk antecknade ändringarna. Sekreteraren ansvarar för att texten finslipas.

Beslut 3: En egen WhatsApp-grupp för språknämndens medlemmar skapas för smidigare kommunikation. Den existerande Facebook-gruppen fungerade inte så bra för detta ändamål under bearbetningen av Unesco-rapporten. Under nästa vår återgår till den uppfattning som bildats under rapporteringsarbetet om finska teckenspråkets ställning.

§ 8 Nämndens treårsplan

Beslut 5: Följande huvudteman valdes för treårsplanen 1.6.2018–31.5.2021:

- a) Deltagande i arbetet att ansöka Unesco att fastställa finska teckenspråkets ställning som ett hotat språk.
- b) Främjandet av språkmedvetenheten.
- c) Behandling av ärenden som berör den formen av teckenspråk som dövblinda använder.
- d) Deltagande i Dövas riksomfattande kulturdagar samt andra motsvarande evenemang.
- e) Finskt teckenspråk bland döva invandrare.
- f) Enligt behov reaktioner på andra aktuella teman.

[det 74:e mötet 17.3.2020](#)

§ 7 Övriga ärenden

f) Unescos definiering av utsatthet av finskt teckenspråk: information om processen.

Finland Dövas Förbund och Teckenspråksnämnden besvarade Unescos Survey of World Languages-enkät i december 2018. Målsättningen var att bedöma utsattheten för det finska teckenspråket. Utgående från ett e-postmeddelande av Unesco berättade Leena Savolainen följande:

- Unesco publicerar resultaten av sin språkkartläggning hösten 2020.
- I slutet av 2020 publicerar Unesco också en ny webbsida för “Atlas över världens språk” (World Atlas of languages web platform).
- I samband med ett evenemang i Mexiko 27–28.2.2020 har Unesco berättat om preliminära resultat från den språkliga kartläggningen (Survey of World Languages). Samtidigt har de offentliggjort att 2022 utgör starten för “International Decade of Indigenous Languages” (Det internationella årtiondet för “ursprungsspråk”; [länk till nyheten](#)).

[det 79:e mötet 5.5.2021](#)

§ 10 Den gångna treårsperioden – en tillbaka- och framåtblick

Teckenspråksnämnden har varit mycket aktiv under sin treårsperiod (2018–2021). Utöver de fem huvudtemana (punkt a–e) med mål som nämnden ställde i början av sin period har nämnden ytterligare behandlat sex helheter som nämns under punkt f.

- a) Delta i arbetet att ansöka om Unesco-värdering av det finska teckenspråket som hotat språk.
 - nämnden skickade en ansökan till Unesco 22.12.2018. Ansökan kopplades slutligen ihop med Unescos Survey of World Languages 2018 – utredning som ännu inte publicerat några resultat.

[det 81:a mötet 7.12.2021](#)

§ 8 Övriga ärenden

- d) Unescos värdering av finskt teckenspråk som hotat språk, en översikt.

I december 2018 lämnade Teckenspråksnämnden och Finlands Dövas Förbund in ett gemensamt svar på Unescos *Survey of World Languages* -formulär. Leena Savolainen berättade att Unesco tills vidare inte tagit ställning till de inlämnade formulären. Unesco har heller inte publicerat resultat för några andra språk.

[det 85:e mötet 9.12.2022](#)

§ 9 Meddelanden

- a) Leena Savolainen berättade om Finlands Dövas Förbunds arbetsgrupp för revitalisering av teckenspråken (viittomakielten elvytystyöryhmä, ELVIS). Arbetsgruppen som består av arbetstagare (4) och styrelsemedlemmar (4) från Finlands Dövas Förbund har hittills sammanträtt fem gånger. Gruppen har sammanställt material, kartlagt situationen för teckenspråkig klubbverksamhet, haft långa diskussioner om olika ämnesområden inom revitalisering och sammanställt en preliminär plan för fortsatt verksamhet.

- b) Finlands Dövas Förbund och Finlandssvenska teckenspråkiga rf utarbetar som bäst ett revitaliseringsprogram för finlandssvenskt teckenspråk i samarbete med Undervisnings- och kulturministeriet och Utbildningsstyrelsen. Finlands Dövas Förbund och Finlandssvenska teckenspråkiga har tillsammans formulerat och uppdaterat en språkplan för finlandssvenskt teckenspråk men statliga myndigheter har gett uttryck för att det inte finns resurser för att skapa ett revitaliseringsprogram. I november 2022 förändrades ändå situationen.
- c) Unescos nya webbplats *World Atlas of Languages* är ännu under arbete. På webbplatsen kommer bland annat information om hotade språk i världen att publiceras.
- [Reklam för den nya databasen](#)
 - [UNESCO World Atlas of Languages Summary document](#)
 - [Webbplats med samlad information om språk: Multilingualism and language diversity.](#)

Unesco har också nyligen lanserat en [förnyad webbplats](#) där en mängd publikationer med anslutning till Unescos arbete finns tillgängligt.

[det 87:e mötet 12.5.2023](#)

§ 7 Övriga ärenden

- a) Unescos [Atlas of World Languages](#)

Unescos nya databas över situationen för språk i världen publicerades i december 2022. Webbplatsen är ändå både tekniskt och innehållsmässigt halvfärdig. I databasen har finskt teckenspråk värderats som *3 definitivt hotat* (definitely endangered), men samma värdering har också gjorts för finlandssvenskt teckenspråk. År 2013 har ändå finlandssvenskt teckenspråk fått värderingen *2 allvarigt hotat* (severely endangered) av [Uclan-universitet](#) som tillämpat en teckenspråksanpassad modell av Unescos bedömningskriterier. I och med oklarheter i den nya databasen kan värderingen för finskt teckenspråk ännu inte anses vara säker. Leena Savolainen har varit i kontakt med både Unesco och med databasens finska kontaktperson vid Språkinstitutet, men det verkar som om problemen inte kommer att lösas särskilt snabbt.